

En als dan van publieke, voor ieder constateerbare kenmerken dit gezegd wordt, hoe moet het dan met de goede werken, die volgens Melchior Leydekker „signa“ (kenteekenen) des geloofs zijn? Hij zegt er bij: „habet autem fides aliunde certitudinem suam: het geloof heeft zijn zekerheid niet uit die „signa“, doch uit Gods beloften. Het zij zoo. Maar De Veldkamp wil dan anderen, die het met Leydekker eens zijn, verzoeken, een gravamen tegen de belijdenis in te dienen (ook al zijn ze 't met den Catechismus eens). Laat hem zelf liever een gravamen indienen: 't zelfonderzoek der valsche en der ware kerk gaat op die manier heelmaal teloor. En ons onderzoek ook.

Latente openbaarheden!

In gewone tijden zou men zoo iets laten loopen. In deze dagen van verontrusting der kerk evenwel onder felle aanklachten tegen hoogleraren der V.U., onder steunverleening ook van De Veldkamp, legt men toch even den vinger bij zulk een paradox.

K. S.

Het conflict aan de Vrije Universiteit en de kerken.

Indien ik voor mij meende, dat Prof. Dr V. Hepp terecht zijn collega's aan de V.U. beschuldigde, of, indien men de V.U. nog ongenoemd kon laten in de huidige bespreking der polemieken van Prof. Hepp en Prof. Kuiper, zou ik er geen oogenblik aan denken, het onderstaande te schrijven. Het zou dan zeker worden uitgelegd als visschen in troebel water.

Nu ik evenwel den aanval van Prof. Hepp veroordeel, en de V.U. openlijk in geding gebracht is, nu mag ik wel vragen: wat wil nu eigenlijk de Vrije Universiteit?

Men heeft zoo vaak gezegd: de V.U. wil vrij zijn van de kerk. Maar als er jaren lang aan de V.U. opvattingen geleerd worden (ook aan alle a.a. predikanten, die daar studeeren), dan hoort men niets van de V.U. zelf. En de verband-deputaten rapporteeren: „aan Den Haag-West voldoen we niet“ (zie de Acta).

Doch dan worden ineens de kerken opgeroepen. Die moeten spreken, al weten ze van niets. De V.U. zelf zwijgt. Zou men maar liever niet wat blijmoediger oordeelen over den band aan de kerk? Voor ieder, die in de gereformeerde kerk belijdenis deed, is de band aan die kerk geen dwang, doch vrijheid, ook al is hij professor. En als de kerk spreken kan, daar, waar een universiteit zwijgt, dan is die kerkelijke band nog zoo hinderlijk niet.

De kerk moest en zou spreken. Goed. Zij is op het voorstel ingegaan. Een commissie is benoemd. Maar nu komt één der commissieleden (Prof. Hepp) haar werk storen, door alvast tegen het andere commissielid openlijk op te treden. En een andere hoogleraar der V.U. (Prof. Kuiper) juicht het toe. Ik versta dat niet. De advertentielezende leden der synode wisten, dat Prof. Hepp zou gaan schrijven. Maar de synode wist het niet. En zeker wist ze niet, wat hij zou gaan schrijven. De reeds vóór de synodevergadering gepubliceerde klacht over „oorspronkelijkheidsziekte“ is wel minder prettig, maar men kon die naast zich neer leggen, als men eenmaal de wetenschappelijke statuus der H.H. Dooyeweerd en Vollenhoven heeft mogen bereiken. Maar deze en andere klachten, die vóór de synode zijn gepubliceerd door Prof. Hepp, halen in scherpte niet bij wat hij thans zijn collega's in de schoenen schuift. Dat Prof. Hepp dus nu verschijning

van zijn eerste brochure toch tot lid der commissie van acht (commissie van onderzoek) benoemd is, gaf hem dus geen vrijbrief, om nu maar lustig verder te gaan, denkende: men heeft mij benoemd, wetende wat ik van plan was te gaan doen. Hoeveel synodeleden hadden al gelezen wat hij in zijn eerste brochure had geschreven? Misschien nog wel niemand. En hoeveel synodeleden konden nadenken over de al of niet wenschelijkheid zijner benoeming, gegeven zijn brochures? Schier niemand. De commissies worden voorgesteld in 't laatste moment; ze gaan bijna allemaal zoo maar onder den hamer door. Tijd om rustig na te denken heeft niemand. Die de voorstellen doen, denken zich de benoemingen in. De synode als zodanig niet. Bovendien: toen Prof. Hepp zijn eerste brochure geschreven had, wist hij niet, of er een commissie van onderzoek komen zou. En nog minder, wie er allemaal in zouden komen. Als hij nu zijnerzijds de benoeming aanvaardt, moet hij niet daarna zijn mede-commissieleden beschuldigen op de bekende manier. Dat is in strijd met alle regelen voor samenwerking. M.i. had Prof. Hepp of zijn brochures moeten inhouden, of geen commissielid hebben willen zijn. Thans staat de zaak zoo: kwesties der V.U. worden naar de kerk verwezen; de kerk begint; en dan komt een tweetal professoren der V.U. de kerk weer storen, en de commissieleden onderling bemoeilijken (als 'teene hoogleraar-commissielid 't andere beschuldigt van afwijking van de belijdenis). En en passant komt dan nog de stem van Prof. Hepps medestander (Prof. Kuiper) roepen om een spoedige synode. De commissie dan maar weer stopzetten?

Tenslotte: men heeft zoo vaak gezegd: alleen een universiteit kan promoveeren; want: de faculteiten zijn één en de eenheid der wetenschap loopt gevaar, als een faculteit promoveert op eigen naam. Men kan nu zien, wat er van die samenspreking der faculteiten terecht komt. Men spreekt niet samen. Ik verwijt dat niet. Ik weet te goed, dat promoveeren anders toegaat, dan de goedbedoelende schare onder het lezen van zulke vertoogen onwillekeurig zich voorstelt. Maar waarom worden dan dergelijke ideologieën nog steeds gebruikt om de hogeschool der kerken het promotierecht te betwisten? Men betwiste het vrij. Maar dan op andere gronden. Samenwerking van faculteiten? Wie over de ziel promoveert bij Prof. Hepp gaat een anderen kant uit dan wie het bij Prof. Waterink zou doen. En wie het bij Prof. Vollenhoven doet, gaat nog een derden kant uit. Nog eens: ik vind dat heel gewoon en begrijpelijk. Maar ik vind het heen-en-weer-werpen van de kerk tusschen opinies, die de V.U. zelf niet eens aanvaarden kan, een beetje luid.

Laat de V.U. haar eigen zaken doen. En de kerk de hare. En laat ons allen nuchter zijn. Laat de V.U. haar eenheid niet prijsgeven zonder noodzaak. En laat de kerk niet bemoeilijkt worden in het hare. En laat het Kuiperhuis geen moeite met Kerstenianen e.d. krijgen vóór de verkiezingen, doordat twee professoren der V.U. openbare aanklagers worden van hun collega's. En laten de vrienden van het beginsel der V.U. eens nadenken, eer ze applaudiseeren, hetzij naar den eenen, hetzij naar den anderen kant. We kunnen allen uit de onprettige historie der laatste dagen leeren. Ik zeg dit alles vrijmoedig, want zakelijk heb ik 't eerst in besloten kring gezegd. In September 1936 en in Februari 1937.

K. S.

Het dieptepunt bereikt?

In de reeks van Prof. Hepps brochures schijnt de brochure III (over de vereeniging van de beide naturen van Christus) het polemische dieptepunt thans te bereiken te zijn.

Ook deze brochure richt zich tegen Prof. Vollenhoven. Het blijft dus nog een conflict binnen de V.U., zij het dan helaas uitgedragen naar buiten. Hoe ver het gaat met Prof. Hepps aanvallen blijkt uit zijn laatste paragrafen (Hoofdstuk IV). Het „hoogst ernstige van“ is afwijking wordt in vier opschrikkende kopjes aangeduid:

- § 1. De eenheid des Persoons verbroken.
- § 2. De Middelaar gedeeld.
- § 3. Christus als „mensch“ vernederd.
- § 4. Geen verzoening voor onze zonden.

Er is dus weer copie voor De Kersten en anderen. Er zijn er ook, die zeggen: ik geloof dat niet. En ik wilde wel, dat ik kon gelooven, dat de schrijver met de aangevallenen gesproken had, eer hij een dergelijk vonnis publiceerde. Later kom ik ook op deze zaak terug.

K. S.

Rondom den aanval van Prof. Hepp.

Heel velen in onze kerken zijn bewogen, ontroerd door den ontzaglijk felle aanval van Prof. Hepp op zijn collega's de Proff. Vollenhoven en Dooyeweerd en op den heer Janse. Ze worstelen er mee. Ze probeeren te verstaan waarom een dergelijke aanval noodig was, waarom hij nu werd opgezet, of hij ondernomen werd na langdurige, en blijkbaar onvruchtbare, samensprekingen, zoodat een publieke daad noodzakelijk werd. Immers, was men binnen den universiteitskring te overeenstemming geraakt, dan zou daarmee alle „ergenis“ ook in de kerken zijn weggenomen. Hoe lang men over deze en dergelijke vragen nadenkt, des vreemder en raadselachtiger wordt Prof. Hepps zweefslag in de richting van de genoemden.

Aan ontzettende dingen hebben dezen zich naar Prof. Hepps meening schuldig gemaakt! Waarheden, sinds de apostolische eeuw door de kerk beleden, zelfs in min zuiveren vorm door heidenen aanvaard, zouden ze verwerpen! (p. 7.) De Geref. belijdenisschriften werden t.a.v. de in geding zijnde punten door deze heere genegeerd! (p. 25, 79.) Met den geestelijken dood, de ontzettende werkelijkheid in het menschenleven wordt niet gerekend: er is geen plaats voor in hun systeem! (p. 20, 30, 62.) Door „exegetische gelijkschakeling“, de uitschakeling van die Schriftgegevens, welke ze niet gebruiken kunnen, en 't indragen van eigen gedachten in de Schrift, knoelen de genoemden met het Woord van God. (p. 52 v.) Zelfs komen deze mannen in flagranten strijd met wat de belijdenis leert omtrent de plaatsvervangende voldoening van Christus. (p. 61.) Een van hen zou zelfs leeren, dat er in den menschen geen plaats is voor een ziel, waar de Heilige Geest Zijn wederbarend werk begint. (p. 31.)

Men ziet, het requisitoir is vernietigend. Zou er in de laatste eeuw ooit een dergelijke ontzettende aanklachtenreeks door een Gereformeerde tegen medebroeders zijn ingediend?

weten uit de rapporten van den bevelvoerende officier.

Positief gaat de Heiland dan het karakter van het Messiaansche Koningschap omschrijven op de vraag van den stadhouder: „Maar een koning zijge dan toch? Al is het dan niet in den zin, die de Joden er aan gaven“. Zijn rijk is een rijk der waarheid. Het is een koningschap zonder politieke tendenzen; maar zuiver en alleen met godsdienstige bedoelingen. Alleen zij zijn dan onderdanen, die uit de waarheid zijn. Pilatus weet dus meer dan genoeg! En met zijn cynische opmerking: „Wat is waarheid?“ constateert hij de jurist: „'t Is dus toch een zaak van religie! Maar wat heb ik voor mijn rechterstoel daarmee nu toe te maken? Uw zaak hoort hier niet thuis.“

En zoo heeft nu de Heiland van Zijn kant en voor gezorgd, dat de stadhouder de quaestie geoordeelen kan en heeft Hij de verkeerde beschouwing der Sanhedristen weersproken. Ook daarin heeft Hij den wil des Vaders gedaan. Zich bereid verklaard tot den dood.

IV. Resultaat van het verhoor medegedeeld: Luc. 23:4; Joh. 18:38.

Pilatus komt nu weer uit het rechthuis en maakt aan de Joden het verloop van het verhoor bekend. En hij constateert, dat hij in dezen menschen geen schuld vindt van het Hem door Zijn volk toe laste gelegde. Zoo komt het proces op een doodspunt. Tegenover het officiële spreken der Joodsche aanklagers: „Wij hebben bevonden“ plaatst nu Pilatus de officiële verklaring: „Ik vind geen schuld in dezen mensch“.

V. De aanklacht verscherpt. Luc. 23:5. Maar de Sanhedristen hebben al heel vlug gemerkt, dat hun zaak nog niet hopeloos is. Ze hooren wel, dat Pilatus alleen maar zegt: „Ik vind geen schuld in Hem“. Maar niet: „In Hem is geen schuld“. M.a.w. zij moeten hun aanklacht tot le

Juis
doem
losser
dit d
Daa
beken
colleg
Kerke
Hoe
van é
bare
had
perso
Ma
hoog
leerl
voor
hoven
Calvi
Hepp
zijn b
p. 17
p. 30
nu is
jaar v
gewar
Of an
broch
veel c
't is
mede-
Prof.
naar
ring v
Zelfs
den t
wat i
versch
Vollen
twee
18 Fe
volger
„C
Voll
doot
pers
Wij
uitg
Het
hoven
„der
Calv
refo
Indi
zoo
daar
vern
arbe
sche
love
sche
van
bes
sys
en
wa
ove
nu m
er toe
zij de
versch
vaarlij
ging
nu:
sprak
poli
bewe
schap
einde
met 2
voort
daaro
dat Gi
VI.
derz
Pili
het p
van
den r
delijk
voord
Horo
zoo k
Dal
ter di
uit de
juist
vraag
keizer
dezen
pogin
Her
doo
den I
heeft
bied
tot le

POPULAIR-WETEN SCHAPPELUKE SCHIJSSEN

„Het Proces tegen Jezus van Nazareth“.

IV.

Het Eerste Proces voor Pilatus.

II. De aanklacht der Joden. Luc. 23:2. Wij komen nu aan het begin van de behandeling van Jezus' rechtszaak door Pilatus. De Joden komen nu met hun aanklacht voor den dag. Het is niet Johannes, maar Lucas, die ons den inhoud mededeelt: „En zij begonnen Hem te beschuldigen, zeggende: Wij hebben bevonden, dat deze het volk verkeert, en verbiedt den keizer schattingen te geven, zeggende, dat Hij zelf Christus, de Koning is“. (Luc. 23:5).

Uit deze aanklacht blijkt al heel duidelijk, dat de Joden zich niet willen begeven op het terrein der godsdienstige quaesties. Ze weten te goed, dat zij op deze wijze bij den stadhouder niets verder komen. Zij komen met een aanklacht op politiek gebied. En beweren dus: Jezus komt op tegen het wettig gezag der Overheid, tegen de soevereiniteit van den keizer aller romeinsche onderdanen. Jezus heeft zich schuldig gemaakt aan majesteitsschennis. Hij is staatsgevaarlijk! En dat ligt niet alleen aan dezen mensch uit Nazareth. Maar dat ligt aan zijn ambtelijke aanspraken. Hij noemt zich n.l. de Messias en dat sluit in zich dat deze koning is, die zich dus vanzelfsprekend stelt tegenover den keizer. En met deze aanklacht hebben de Joden niet alleen dezen Messias, maar iedereen, die zich als Messias opwerpt, ja! het Messiaansche ambt zelf staatsgevaarlijk beschouwd als in strijd met de verheven majesteit van het keizerlijk gezag.

Voorts omschrijven zij dan Jezus' wandaden nauwkeurig. Want Hij heeft den Messiaanschen

opstand systematisch voorbereid met het doel zelf koning te worden en den keizer uit het land Israëls te verdrijven.

Want Hij verkeert het volk, d.i. Hij brengt het volk in onrust. Voorts belemmert Hij de inning der belastingen. Niet alleen dus, dat Jezus de menschen ontevreden maakt over de schattingen, maar ook, dat Hij aan de inning zelf in den weg staat.

Nu, deze aanklacht was ernstig genoeg. Vooral in een land, waar weigeren van de belasting het begin van oorlog is. (cf. K. S. „Christus in Zijn Lijden“, II. 311/13.)

III. De aangeklaagde verhoord. Luc. 23 vs 3, Joh. 18:33-38.

De stadhouder gaat nu binnen het praetorium-gebouw en ondervraagt den Heiland. „Zijt gij de Koning der Joden?“ Pilatus gaat dus terstond van de gedachte uit, dat de omschrijving der Joden van het Messiaansche ambt goed is. Maar dat is een fout van hem. Hij heeft niets te maken met de exegeze der Joden, maar alleen met de bedoelingen van den aangeklaagde zelf. En dat bedoelt de Heiland nu uit te spreken met Zijn antwoord: „Zegt gij dit van uzelf, of hebben het u anderen van Mij gezegd?“

Wanneer dan Pilatus antwoordt: „Ben ik een Jood? Uw volk en de overpriesters hebben u aan mij overgeleverd; wat hebt gij gedaan?“ dan staat de zaak eerst anders! Pilatus moet erkennen, dat hij als stadhouder nooit aanleiding heeft kunnen vinden om Jezus gevaarlijk te achten voor de rust. Indien de verklaring der Joden van het Messiaansche koningschap juist was geweest, dan zou Jezus toch allang gerapporteerd zijn geweest. En zoo vraagt de stadhouder nu ambtshalve naar het gedrag van Jezus en naar diens verklaring van Zijn optreden.

En dan omschrijft Jezus allereerst negatief het doel van Zijn Messiaansche rijk. Het is toch geen aardisch rijk. Want dan was er wel gevochten bij Zijn gevangenneming! Nu, dat kon Pilatus

brochures schijnt te
van de beide naturen
leptepunt thans we

in Prof. Vollenhoven
inen de V.U., zij
n. Hoe ver het gau
uit zijn laatste par
st ernstige van" de
kende kopjes aanp

rbroken.

derd.
zonden.

Kersten en andere
loof dat niet. En
dat de schrijver me
er hij een dergelij
k ook op deze zaak
K. S.

Hepp.

a bewogen, ontroen
van Prof. Hepp op
n en Dooyeweerd
er mee. Ze probeer
aanval noodig wa
ij ondernomen we
thare, samensprek
odzakelijk werd. In
verstairen kring
daarmee alle „erger
genomen. Hoe lange
gen nadenkt, des
t Prof. Hepps zweeg
nden.

dezen zich naar Prof.
ti Waarheden, sijn
rk beleden, zelfs
n aanvaard, zouden
lijdenisschriften we
ten door deze heere
geestelijken dood, de
menschenleven word
voor in hun systeem
gelijkschakeling", d
evens, welke ze nie
van eigen gedachte
den met het Woord
en deze mannen in
lijdenis leert ontren
an Christus. (p. 61.)
er in den mensche
ar de Heilige Gees
p. 31.)

rnietigend. Zou er
ijke ontzettende aan
meerde tegen mede

len bevelvoerende

1 het karakter van
omschrijven op d
aar een koning zij
et in den zin, die
rijk is een rijk de
chap zonder poli
en alleen met god
zij zijn dan o
d zijn. Pilatus we
t zijn cynische op
constateert hij al
el van religie! Ma
el daarmee nu toe
er niet thuis."

van Zijn kant e
er de quaestie goe
de verkeerde be
weersproken. O
Vaders gedaan
lood.

verhoor met
: 38.

rechthuis en ma
n het verhoor be
ij in dezen mensc
door Zijn volk te
proces op een doo
spreken der Jode
bevonden" plaats
ring: „Ik vind ge

herpt. Luc. 23:
n al heel vlug g
et hopeloos is. Z
n maar zegt: „I
aar niet: „In He
eten hun aanklact

Juist omdat deze aanklachten zoo angstig fel zijn, doemen van alle kanten raadselen op, die niet op te lossen zijn voor hen, die meelevende toeschouwers van dit droevig gebeuren werden.

Daar is vooreerst dit, dat de allereerste publieke bekendmaking van Prof. Hepps bezwaren tegen zijn collega's geschiedde in... de Generale Synode der Geref. Kerken in Nederland!

Hoewel Prof. Hepp en de beide andere professoren van één en dezelfde kerk lid zijn, viel de eerste openbare klacht in de hoogste kerkelijke vergadering. Nooit had Prof. Hepp voordien zich over deze kwesties en personen publiek geuit.

Maar er is meer. Wie ook maar een beetje op de hoogte is, weet, dat Prof. Hepp al de afschuwelijke leeringen, die hij bij den in deze dingen meest op den voorgrond tredende van het drietal, dus bij Prof. Vollenhoven, heeft gevonden, ontdekte in diens werk: „Het Calvinisme en de Reformatie der Wijsbegeerte". Prof. Hepp citeert dat boek op de volgende pagina's van zijn brochure: p. 13 (1e en 2e citaat); p. 15 (3e citaat); p. 17 (1e citaat); p. 23 (2e citaat); p. 24 (2e citaat); p. 30 (2e citaat); p. 33; p. 34; p. 50; p. 60; p. 64. Maar nu is het wonderlijke, dat dit boek reeds in het voorjaar van 1933 is verschenen. Waarom werd nu zo lang gewacht met het aan de kaak stellen der afwijkingen? Of anders — waarom werd dat juist nu gedaan? De brochure van den heer Janse, waaruit Prof. Hepp ook veel citeert, is ook reeds bijna twee jaar oud!

'Is verder algemeen bekend, dat Prof. Hepp een mede-klager en -aanklager heeft in Prof. H. H. Kuyper. Prof. Kuyper verwees zelfs reeds vóór de verschijning naar de bewuste brochure ter motiveering en fundeering van zijn in „De Heraut" gepubliceerde aanklachten. Zelfs achtte hij, ook met het oog op deze ketterijen, den toestand ernstiger dan die in het jaar 1926. Maar wat is nu het raadselachtige? Dit. Niet lang na de verschijning van het bovengenoemde boek van Prof. Vollenhoven heeft Prof. Kuyper een artikel van bijna twee kolommen daaraan gewijd. Zie „De Heraut" van 18 Febr. 1934; No. 2026. Uit dat artikel citeer ik het volgende:

„Onze hoogleraar in de filosofie Dr D. H. Th. Vollenhoven, heeft een verdienstelijk werk gedaan door hetgeen hij in voordrachten en artikelen in de pers over de betekenis van het Calvinisme voor de Wijsbegeerte had gezegd of geschreven, thans meer uitgewerkt en geordend in boekvorm uit te geven"...

Het verblijdde Prof. Kuyper toen, dat Prof. Vollenhoven

„den moed (had) om voor de jongere generatie der Calvinisten de betekenis van het Calvinisme voor de reformatie der wijsbegeerte in het licht te stellen. Indien het genoeg is naar hoge dingen te streven, zooals een Latijnsch spreekwoord zegt, dan zou reeds daarom deze poging met waardeering moeten worden vermeld. Maar er is meer dan dit tot lof van dezen arbeid te zeggen. Al zal ik, gedachtig aan het: schoenmaker houd u bij uw leest, me niet veroorloven een critische beoordeeling van deze filosofische studie te geven, toch mag ik wel tot aanbeveling van dit studiewerk aan onze lezers er op wijzen, hoe beslist Prof. Vollenhoven in het eerste systematische deel de Schriftuurlijke en de on-Schriftuurlijke wijsbegeerte wat haar grondmotieven betreft tegenover elkander stelt en de autoriteit

nu maar eens praeciseeren. Het kan dan zijn, dat er toch nog schuld aanwijsbaar is. Nu, dan zullen zij den stadhouder wel eens goed inlichten. En zij verscherpen hun aanklacht, dat Jezus staatsgevaarlijk is. Allereerst verzwaren zij de beschuldiging van het „verkeeren des volks". Dat wordt nu: „beroeren of ophietsen des volks". Voorts spraken zij in het begin alleen maar over de politieke eenheid van Israël (ethnos); nu beweren zij, dat de religieuze volksgemeenschap (laos) in den ban van Jezus gekomen is. En eindelijk komen zij met de bewering, dat Jezus met Zijn actie begonnen is te Galilea en daarmee voortgegaan is tot hier in Jeruzalem toe. Dat is daarom een verscherping van hun aanklacht, omdat Galilea steeds haarden van opstand heeft gehad.

VI. Eerste deel dezer aanklacht onderzocht door Herodes. Luc. 3:6-12.

Pilatus grijpt de gelegenheid aan om zich van het proces af te maken, als hij hoort dat Jezus van Galilea is. En terstond laat hij het eerste deel van de verscherpte aanklacht onderzoeken door den man die voor de rust in Galilea verantwoordelijk is, Herodes. In alle opzichten is dat van voordeel, ook voor de goede verstandhouding met Herodes, die tot nu toe allesbehalve goed was. En zoo komt de Heiland voor Herodes.

Dat deze Herodes aanleiding heeft om als rechter dit deel der aanklacht te onderzoeken, blijkt uit de mededeeling van Mattheüs (22:16), hoe het juist de Herodianen waren, die Jezus de strikvraag stelden van de schattingbetaling aan den keizer. Herodes had er dus belang bij gehad om dezen Nazarener kwijt te raken. Vandaar ook zijn poging om Jezus hang te maken. (Luc. 13:31-33).

Herodes vindt ook niets in Jezus, dat Hem des doods schuldig maakt. Alleen maar, hij hooit den Heiland in Zijn koningsheerlijkheid. Want hij heeft er wel van gehoord, hoe men juist in zijn gebied getracht heeft, Jezus koning te maken en dus tot leider van den messiaanschen opstand. (Joh.

van God en Zijn openbaring handhaaft." (Spatiëring van mij, C. V.)

Deze uitspraak is daarom zoo merkwaardig omdat alle citaten van Prof. Vollenhoven, door Prof. Hepp aangehaald en afgewezen juist uit dat eerste systematische deel van Prof. Vollenhovens boek zijn gekozen!

Prof. Kuyper blijkt nauwkeurig te hebben gelezen wat Prof. Vollenhoven schreef — hoe zou men anders van hem kunnen verwachten! Hij heeft ook een tweetal bezwaren tegen dat systematische deel (n.l. over de wet als grens tusschen God en kosmos en over Prof. V's beweren, dat volgens Calvin en het Calvinisme de overheid geen souverain gezag bezit), maar van alles wat Prof. Hepp noemt, rept Prof. Kuyper in 1934 ook niet met één woord. Zijn bespreking beëindigt hij met deze woorden:

„Met deze enkele opmerkingen (!), die zeker geen onvriendelijke critiek (!) bedoelen, moge ik volstaan. Ze doen ook niets te kort aan de waardeering, die ik heb voor dezen van zoo veel ernstige studie getuigenden arbeid van mijn hooggeschatten ambtgenoot."

Moet niet ieder, die dit leest, het raadsel overvallen en benauwen, hoe wat in 1934 zoo werd geprezen, thans zoo vernietigend wordt afgemaakt?

We gaan verder. Nog een andere uitvoerige bespreking heeft Prof. Vollenhovens boek uitgelokt. En wel van niemand minder dan van Prof. Ridderbos. In een met zijn vollen naam ondertekend hoofdartikel van „De Standaard", d.d. 3 October 1933, lezen we het volgende:

„Wat Prof. Vollenhoven hier biedt, is metterdaad een belangrijk onderdeel van een heldhaftig streven om tot een Schriftuurlijke (en dat beteekent voor den auteur; Calvinistische) filosofie te komen. Inzonderheid tweemaal doet hierbij weldadig aan. Enerzijds de groote beslislust, waarmee de auteur de gedachten der Heilige Schrift ook op het terrein der wijsbegeerte als normatief laat gelden; men kan ook zeggen: de vrome zin, waarmee hij eerbiedig luistert naar wat God in Zijn heilig Woord ook tot den wijsgeer spreekt. (Spatiëring van onderget.). En anderzijds de — door een niet geringe denkracht begeleide — geestdrift, waarmee de auteur, van deze Schriftuurlijke beginselen uit, én een eigen systeem tracht op te bouwen én de geschiedenis der wijsbegeerte in het rechte licht zoekt te plaatsen."

Prof. Ridderbos wijst er op, dat het vanzelfsprekend Prof. Vollenhoven zal verheugen als critische beschouwing van wat hij vond zal volgen. Zoo zal immers door gezamenlijk zoeken het inzicht worden verhelderd. Het slot van de bespreking is als volgt:

„Hoe nu echter het resultaat van dergelijke — hetzij dan vroeger of later — stellig nog te wachten critische besprekingen ook moge zijn, wij houden ons overtuigd, dat de verschijning van dit werk tenslotte zal blijken, voor de ontwikkeling van de Gereformeerde of Calvinistische gedachte van eminente betekenis te zijn geweest. Wie met zulk een diepen ernst als hier geschiedt, werkt om niet te blijven staan bij hetgeen onder ons op dit gebied min of meer traditie is geworden, maar om, met een open oog voor de werkelijkheid, en ook in aansluiting aan de gedachtenwereld van onzen eigen tijd een wijsgeerig stelsel op te bouwen, dat uitgaat van de in de Heilige Schrift neergelegde beginselen, diens arbeid is niet vergeefs, maar zal ongetwijfeld rijke vruchten

6:15). Hij dient dus dezen Jezus van Nazareth een lichte berisping toe; met zijn schamperen spot te kennen gevende: „Koning had hij kunnen worden; als koning zal ik hem honen. Openlijk heeft hij gefaald, openlijk moet hij nu gegispt".

VII. Tweede deel dezer aanklacht door Pilatus onderzocht: Luc. 23:13-15.

Pilatus heeft nu nog alleen maar te onderzoeken de beschuldiging in hoeverre Jezus zich schuldig gemaakt had aan rebellie in Judea en Jeruzalem. Nu, dan is er inderdaad te wijzen op de Koninklijke intocht van Jezus op Palmzondag! (Luc. 19 vs 29-38). En de farizeën hebben Hem nog gewaarschuwd om niet te hooge verwachtingen bij de discipelen en het volk wakker te roepen. (Luc. 19:39). Maar de Nazarener had, niets willen doen om de spanning te verminderen. (Luc. 19:40).

Inderdaad. Jezus had niet alles gedaan om de huldiging des volks als Messiaansche koning te voorkomen. En Hij had niet voldaan aan het verlangen der farizeën om deze huldiging tegen te gaan. En zoo kon Pilatus feiten constateeren, die op zijn minst genomen bedenkelijk zijn!

VIII. Het vonnis aan het einde van het eerste proces. Luc. 23:16.

En zoo komt de stadhouder er toe om de aanklacht der Joden af te wijzen. Deze begeerden den dood van Jezus op grond van Zijn optreden. Maar, zegt nu Pilatus, daartoe is geen reden. Hij heeft niets gedaan, dat des doods waardig is. M.a.w. alleen aan een licht vergrijp staat de Nazarener schuldig! Hij heeft niet alle moeilijkheden willen voorkomen. En daarom zal ik Hem kastijden en vervolgens loslaten. Ziehier dan het vonnis. Wij willen ons onthouden van beoordeeling van de gegrondheid van dit vonnis.

dragen, ook dan wanneer later zou blijken, dat veel van wat men meende aldus te hebben gevonden, nog correctie en schifting behoefde. Een werk als het hier gebodene is dan ook met vreugde te begroeten, omdat het op zijn wijze krachtig medewerkt om het Calvinistische denken te verhelderen, te zuiveren en principieel te fundeeren."

Hoe totaal anders klinkt dit dan wat we van Prof. Hepp te hooren krijgen! En toch het gaat over precies hetzelfde geschrift van precies denzelfden man.

En nog meer moet worden genoemd. We hoorden Prof. Schilder spreken van den „bloedigen ernst", dien Prof. Vollenhoven maakt met de grondgedachten der Vrije Universiteit. We lazen de bezonken bespreking van Prof. Dooyeweerts groote werk, geschreven door Dr Berkouwer in „De Standaard". We weten van een vereniging, die de wijsbegeerte beoefent in den geest van en uitgaande van de grondgedachten van de Proff. Vollenhoven en Dooyeweerd — en van die vereniging is Prof. Dr K. Dijk o.a. bestuurslid en enkele honderden vooraanstaanden in onzen kring steunen dat streven...

Zie, als we deze dingen overwegen, dan — en ik weet, dat ik uitspreek wat in veler harten leeft — dan weten wij geen weg met de brochure van Prof. Hepp. Dan verstaan we de — ondanks den fluweel-zachten toon — toch zoo striemende felheid daarvan niet. Dan pijnigen we ons af met de vraag of zoo de samenwerking onzer professoren moet zijn. Dan vragen we of zoo de wondermoete idee der Vrije Universiteit moet worden verworpt. Wij willen zoo zielsgraag naar onze professoren luisteren — we grijpen zoo gretig hun publicaties, die ons nieuwe schoonheden in Gods groote daden en wonderlijke woorden zullen ontdekken. In gemeenschap met heel ons volk stuwen we hen en hun arbeid op in onze gebieden. De nood der tijden is zoo groot...

Neen, we verstaan dan die brochure niet — we gelooven haar niet — we schuiven haar maar liever weg — we blijven uitzien naar bouwende, fundamentele critiek van grooten stijl — en we denken het liefst aan een afschuwelijk misverstand.

H.

C. V.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

„In of van het Verbond".

IV.

Ik ga door met mijn aanmerkingen op het besproken schrijven.

De schrijver zegt:

4e. „Het resultaat van het zelfonderzoek ziet u m.i. verkeerd. Het gaat er om na te gaan of er leven des Heiligen Geestes in ons hart aanwezig is, of wij kennen het leven van Jacob, dan wel dat van Ezau. Dat heeft niets te maken met een bouwen op bevindingen onzerzijds.

Het onderzoek strekt zich uit tot het al dan niet aanwezig zijn van het getuigenis des Heili-

IX. Het Barabbas-intermezzo.

Voor echter dit vonnis van den stadhouder wordt voltrokken, grijpen er hoogst merkwaardige gebeurtenissen plaats. Wij willen hier een afzonderlijk artikel aan wijden. Het is de quaestie van Barabbas of Jezus.

X. Het vonnis voltrokken: Joh. 19:1-3.

Na deze gebeurtenissen laat Pilatus zijn gevelde vonnis uitvoeren. Hij laat den Heiland geeselen. En vindt het goed, dat de soldaten dat op allesbehalve zachtzinnige wijze doen.

XI. Voltrekking van het vonnis geconstateerd: Joh. 19:4, 5.

Het droeve schouwspel van den met doornen gekroonden Jezus staat aan het einde van dit eerste proces. Het kan ons nu niet te doen zijn om de ellende van den Heiland te peilen. Wij constateeren alleen maar, dat Pilatus tot de Joden zegt: „Ziet, ik breng hem tot ulieden uit, opdat gij wetet, dat ik geen schuld in hem vinde".

Nogmaals stelt dus de rechter vast, dat Jezus niet des doods schuldig is en dat hij alleen maar een vonnis heeft laten voltrekken, dat bij de omstandigheden past. En met de woorden: „Zie! de mensch!" constateert de jurist alleen maar de voltrekking van zijn gevelde vonnis.

Zoo is dan het eerste proces voor Pilatus ten einde. Het is openlijk vastgesteld, dat Jezus niet schuldig is aan rebellie, aan majesteitsschennis van den keizer. De Joden hebben dit proces verloren. En Jezus heeft het gewonnen. Maar het is voor den Heiland een verheugen met beving! Hij weet nu, dat Hij alleen den dood kan ingaan op de aanklacht van godslastering! Nu, Hij zal Zijn woord gestand doen. Hij zal die uitspraak: „Ik ben de Zoon van den levenden God" met Zijn bloed verzegelen; den Vader tot eere, Zijn kerk tot zaligheid.

B.

D. K. W.